

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9

Анатолій ВЕЛЬКОВ

аспірант кафедри конституційного та адміністративного права, Державний університет "Київський авіаційний інститут", просп. Любомира Гузара, 1, Київ, Україна, 03680

ORCID: 0009-0001-0376-8627

DOI: 10.32782/LST/2025-1-4

Бібліографічний опис статті: Вельков, А. (2025). Нормативно-правове регулювання представництва громадянина та держави в адміністративному суді. *Law. State. Technology*, 1, 24–27. doi: 10.32782/LST/2025-1-4

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ГРОМАДЯНИНА ТА ДЕРЖАВИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ

Визначено метою наукової статті встановлення нормативно-правового регулювання представництва громадянина та держави в адміністративному суді. Обґрунтовано, що нормативно-правове забезпечення відносин представництва інтересів особи та держави в адміністративному суді здійснюється на декількох рівнях: конституційний рівень, де встановлюються основоположні засади із визначення права особи на судовий захист; рівень концептуальних та стратегічних актів, де встановлюється напрям реформування системи судоустрою та захисту прав і свобод особи в адміністративному судочинстві зокрема; законодавчий рівень, що відображує процесуальний статус представника, підстави його виникнення та припинення; підзаконний нормативно-правовий рівень, на якому відображується. Обґрунтовано за необхідне запровадити законодавчу вимогу щодо надання за потреби додаткових розумних строків для ознайомлення з матеріалами справи у разі заміни службової чи посадової особи, що здійснює функції із представництва інтересів особи та держави в адміністративному процесі. Визначено, що авторська пропозиція щодо удосконалення нормативно-правового регулювання відносин представництва інтересів особи та держави в адміністративному суді вимагає внесення змін до статті 55 КАС України шляхом її доповнення абзацами другим та третім частину третю статті 55 у такій редакції: «За наявності поважних причин юридична особа має право замінити особу, яка представляє її інтереси у спорі. Для ознайомлення із матеріалами справи особи, що замінює представника юридичної особи у справі, за клопотанням може бути надано розумний строк».

Ключові слова: представництво, нормативно-правове регулювання, адвокат, захист, інтерес, адміністративний суд.

Anatoly VELKOV

Postgraduate Student at the Department of Constitutional and Administrative Law, State University «Kyiv Aviation Institute», 1, Lubomyr Huzar Ave., Kyiv, Ukraine, 03680

ORCID: 0009-0001-0376-8627

DOI: 10.32782/LST/2025-1-4

To cite this article: Velkov, A. (2025). Normatyvno-pravove rehuliuвання predstavnytstva hromadianyna ta derzhavy v administratyvnomu sudi [Regulatory and legal regulation of the representation of a citizen and the state in an administrative court]. *Law. State. Technology*, 1, 24–27. doi: 10.32782/LST/2025-1-4

REGULATORY AND LEGAL REGULATION OF THE REPRESENTATION OF A CITIZEN AND THE STATE IN AN ADMINISTRATIVE COURT

The purpose of the scientific article is to establish regulatory and legal regulation of the representation of a citizen and the state in an administrative court. It is substantiated that the regulatory and legal support of the relations of representation of the interests of a person and the state in an administrative court is carried out at several levels: the constitutional level, where the fundamental principles for determining the right of a person to judicial protection are established; the level of conceptual and strategic acts, where the directions of reforming the judicial system and protecting the rights and freedoms of a person in administrative proceedings in particular are established;

the legislative level, which reflects the procedural status of the representative, the grounds for its emergence and termination; the subordinate regulatory and legal level, which reflects. It is justified to introduce a legislative requirement to provide, if necessary, additional reasonable terms for familiarization with the case materials in the event of replacing an official or official who performs the functions of representing the interests of an individual and the state in an administrative process. It is determined that the author's proposal to improve the regulatory and legal regulation of the relations of representing the interests of an individual and the state in an administrative court requires amendments to Article 55 of the Administrative Procedure Code of Ukraine by supplementing it with paragraphs two and three of part three of Article 55 in the following wording: «If there are good reasons, a legal entity has the right to replace the person representing its interests in a dispute. A reasonable term may be granted to familiarize with the case materials to a person replacing the representative of a legal entity in a case upon request».

Key words: representation, regulatory and legal regulation, lawyer, protection, interest, administrative court.

Постановка проблеми. Виникнення адміністративного судочинства в Україні стало проявом прагнення держави до здолання корумпованості органів державної влади та місцевого самоврядування, що проявлялась у взаємодії людини та суспільства із суб'єктами владних повноважень. Запровадження системи адміністративного судочинства в Україні відтак стало тим необхідним нормативним механізмом, що започаткував унормування юридичної відповідальності між державними органами та окремою особою.

Відтак ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України стало тим нормативно-правовим базисом, що функціонально спрямовується на запровадження нових стандартів взаємодії органів публічної влади та осіб приватного права.

Створення системи адміністративних судів сприяло запровадженню сучасної моделі захисту суб'єктивних публічних прав приватної особи на засадах європейських стандартів. Відтак розглядається система адміністративного судочинства створила передумови для перегляду норм, що визначають взаємну відповідальність держави та приватної особи, в цілому, і зокрема, відносини представництва.

Нормативне регулювання відносин представництва в адміністративному суді передусім має визначити особливості правового статусу його учасників.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Участь представників в адміністративному судочинстві було предметом дослідження ряду вчених-правників, а саме: Я.О. Берназюка, В.М. Бевзенка, Ю.А.Волкової, Т.О. Коломоець, А.Т. Комзюка, Ю.О.Легези, та ін., що стане теоретичним підґрунтям для даної публікації.

Метою наукової статті є визначення нормативно-правового регулювання представництва громадянина та держави в адміністративному суді.

Виклад основного матеріалу. Основоположні засади здійснення відносин представництва інтересів особи та держави в адміністративному суді визначаються в ст. 59 Конституції України, де гарантовано право кожного грома-

дянина на правову допомогу та захист його інтересів. Захист прав та інтересів особи може здійснюватися на підставах закону, а також на підставах договірному представництва, що може бути платним чи безоплатним (Кодекс адміністративного судочинства України, 2005).

Функціонально представництво інтересів особи та держави в адміністративному суді передусім переслідує забезпечення правового захисту та надання правової допомоги. Під нормативно-правовим регулюванням відносин надання правової допомоги в адміністративному спорі має розглядатися система нормативних та організаційно-правових засобів, спрямованих на визначення та реалізацію суб'єктивних публічних прав, сферою здійснення яких є публічно-управлінські (публічно-правові) відносини.

Надання правової допомоги та здійснення функцій представництва інтересів особи та держави пов'язується має відповідати вимогам ряду законодавчих актів, зокрема: Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 № 346-VI, «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IX, «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про прокуратуру» тощо.

До системи міжнародних актів, що унормовують відносини представництва інтересів особи та держави в адміністративному суді, необхідно віднести: Конвенцію Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Резолюція 78 (88) «Про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації» та інші міжнародні акти.

Зокрема, у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права безоплатна правова допомога визначено як право будь-кого на захист особисто або за допомогою обраного представника на безоплатній основі за визначених нормативом умов (за умови коли це є вимогою інтересів правосуддя або особа малозабезпечена) (Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, 1966).

У Резолюції 78 (88) «Про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації» визначено такі принципи юридичного та договірному

представництва, що має гарантуватися державою, як: недопустимість створення перешкод для реалізації права на судовий захист через причини економічного характеру, що має бути покладено в основу механізму надання первинної безоплатної правової допомоги; принцип нормативної визначеності, що передусім має бути реалізовано у встановленні розміру та порядку справляння судового збору, що має корелюватися із майновим положенням заявителя; принцип своєчасності здійснення представництва та надання правової допомоги; принцип кваліфікованого та професійного представництва інтересів особи та держави, що має гарантуватися дотриманням процесуальної свободи обрання форм та способів захисту; принцип забезпечення можливостей перегляду рішення про відмову правової допомоги та представництва інтересів; принцип відповідальності держави за належність фінансування безоплатної правової допомоги; принцип інформаційної доступності механізмів надання безоплатної правової допомоги та представництва інтересів держави та особи; принцип надання юридичних консультацій органами державної влади та іншими уповноваженими особами безоплатно або у розмірі оплати, що є співмірною фінансовим можливостям особи, яка потребує правового захисту; принцип забезпечення міжнародного співробітництва та взаємодії, якщо здійснення представництва інтересів особи пов'язується із участю в судових процесах іноземних держав (Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи, 1978).

Реалізація міжнародних та європейських стандартів надання правової допомоги та захисту шляхом здійснення функцій із представництва інтересів особи в адміністративному суді пов'язується із проголошенням та доволі успішним провадженням в Україні ряду концептуальних та стратегічних нормативно-правових актів, зокрема: Концепції формування системи безоплатної правової допомоги в Україні, яка була схвалена ще у 2006 році, Указу Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 р. № 501/2015, Указу Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021 «Про Національну стратегію у сфері прав людини», Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 рр., затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474, та Стратегії реформування судочинства, судовичинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, ухва-

леної Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 та ряду інших.

Важливим є зокрема положення Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, ухваленої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, що стосується проголошення як одного із напрямів реформування судової системи здійснення реалізації прокурорами конституційних повноважень із підтримання публічного обвинувачення, організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням та представництва інтересів держави в суді, зокрема шляхом запровадження спеціалізації, уніфікації прокурорської і судової практики.

Варто акцентувати на п. 13.13 Резолюції № 1466 (2005) Парламентської асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною», де закріплено вимогу щодо забезпечення ефективності доступу до правосуддя шляхом використання засобів та видів безоплатної правової допомоги за стандартами Ради Європи та практичного досвіду Європейського Суду з прав людини (Легеза, 2022).

Надання правової допомоги на платній основі у справі спричинює покладення обов'язку відшкодування понесених витрат на сторони адміністративного процесу, що встановлюється згідно зі ст. 90 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Правовий статус представника в адміністративному суді має бути належним чином посвідчено. Така вимога зазначена, зокрема, у ст. 59 Кодексу адміністративного судочинства України, де зазначено, що серед таких підстав представництва може бути використано – договір, довіреність, а також інші документи, де відображено зв'язок між представником та особою, яку представляють. Для адвокатів як представників в адміністративній справі це може бути адвокатський ордер договір про надання правової допомоги певній особі. Встановлюється імперативна вимога щодо обов'язкового надання до ордеру витягу із договору із зазначенням повноважень (або їх обмежень) адвоката як представника по конкретній адміністративній справі (ст. 59 КАС України).

Висновки. Таким чином, нормативно-правове забезпечення відносин представництва інтересів особи та держави в адміністративному суді здійснюється на декількох рівнях:

- Конституційний рівень, де встановлюються основоположні засади із визначення права особи на судовий захист;
- Рівень концептуальних та стратегічних актів, де встановлюється напрями реформування сис-

теми судоустрою та захисту прав і свобод особи в адміністративному судочинстві зокрема;

- Законодавчий рівень, що відображує процесуальний статус представника, підстави його виникнення та припинення;

- Підзаконний нормативно-правовий рівень, на якому відображується.

Вважаємо за необхідне запровадити законодавчу вимогу щодо надання за потреби додаткових розумних строків для ознайомлення з матеріалами справи у разі заміни службової чи посадової особи, що здійснює функції із представництва інтересів особи та держави в адміністративному процесі.

Авторська пропозиція щодо удосконалення нормативно-правового регулювання відносин представництва інтересів особи та держави в адміністративному суді вимагає внесення змін до статті 55 КАС України шляхом її доповнення абзацами другим та третім частину третю статті 55 у такій редакції:

«За наявності поважних причин юридична особа має право замінити особу, яка представляє її інтереси у спорі.

Для ознайомлення із матеріалами справи особі, що замінює представника юридичної особи у справі, за клопотанням може бути надано розумний строк».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-ІУ. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
3. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rez_78_8_1978_03_02.pdf
4. Легеаза Ю. О. Розсуд судді адміністративного суду: поняття та класифікація. *Правові новели. Науковий юридичний журнал*. 2022. № 18. С. 77–81.

REFERENCES:

1. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Code of Administrative Procedure of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 № 2747-IU. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2005. № 35–36, № 37. St. 446. [in Ukrainian].
2. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski ta politychni prava [International Covenant on Civil and Political Rights]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text [in Ukrainian].
3. Rezoliutsiia (78) 8 Komitetu Ministriv Rady Yevropy pro bezoplatnu pravovu dopomohu i yurydychni konsultatsii [Resolution (78) 8 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on free legal aid and legal advice]. Retrieved from: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rez_78_8_1978_03_02.pdf [in Ukrainian].
4. Leheza, Yu. O. (2022). Rozsud suddi administratyvnoho sudu: poniattia ta klasyfikatsiia [The discretion of an administrative court judge: concept and classification]. *Pravovi novely. Naukovyi yurydychnyi zhurnal*. №18. S. 77–81 [in Ukrainian].